

Møtebok

Arkivref: 2010/745-5 / 472		Saksbehandler: Sveinung Rundberg	
Utv saksnr: ST 17/10	Styre: Områdestyret for Troms	Møtedato: 21.05.2010	

Lokalisering av Forsvarets nye kampfly - utredningsrapport til høring

Saksdokumenter:

1	19.03.2010	Postmottak FD	I	HØRING AV RAPPORT - LOKALISERINGSALTERNATIVER FOR FORSVARETS NYE KAMPFLY
2	07.04.2010	Grovfjord rbd v/Britta Olsen	U	Lokalisering av Forsvarets nye kampfly
3	07.04.2010	Tjeldøy rbd	U	Lokalisering av Forsvarets nye kampfly
4	04.05.2010		S	ST 17/10 Saksframlegg - lokalisering av Forsvarets nye kampfly - utredningsrapport til høring

Saksframstilling:

Forsvarsdepartementet (FD) har sendt på høring utredningsrapporter vedr lokalisering av forsvarets nye kampfly. Hensikten har vært å vurdere Ørland, Bodø og Evenes som base for de nye kampflyene, da både som enebaser og i kombinasjon. Formålet har da vært å:

1. vurdere det enkelte alternativs egnethet som lokaliseringsløsning
2. Klarlegge vesentlige konsekvenser knyttet til det enkelte alternativ
3. Kostnadsberegne alternativene

Det foreligger i denne sammenheng følgende rapporter:

- Høringsbrev datert 19. mars 2010
- Utredningsrapport: Vurdering av lokaliseringsalternativer for Forsvarets nye kampfly, dat 17. mars 2010
- Asplan-Viak: Sosiokulturelle konsekvenser samiske samfunn, 26. februar 2010
- Asplan-Viak: Personellmessige konsekvenser ved lokalisering av base for nye kampfly, 29. desember 2009
- Asplan-Viak: DKU Ørland Bodø, 15. mars 2010
- Støysonekart

Utredningsrapporten og rapporten om sosiokulturelle konsekvenser er vedlagt saksframlegget.

Av rapportens vurdering av Evenes som enebase, heter det i oppsummeringen:

Evenes vurderes egnet for operasjoner, men på grunn av flyoperative begrensninger vurderes Evenes som enebase, å ha betydelige ulemper knyttet ved seg. Manglende presisjonsinnflyging fra sør, og vesentlig usikkerhet til om det er mulig å få dette på plass i fremtiden, vurderes å kunne ha betydelige konsekvenser for avvikling av det nødvendige antall flybevegelser. I tillegg vurderes løsningen å ha begrensninger med hensyn til tilgang på luftrom.

Med Evenes som enebase vil QRA-opdraget kunne håndteres fra basen som en del av virksomheten.

Alliert trening og øving vil forsterke utfordringene i forhold til innflygingssystemer og tilgang på luftrom. AWACS på Ørland samt allierte forhåndslagre i Trøndelag vil enten måtte flyttes eller videreføres som del av en minimumsdrift på Ørland. Begge deler vil kreve dialog om, og eventuell reforhandling av, gjeldende avtaleverk.

Med hensyn til personell og kompetansemessige forhold vurderes alternativet som meget utfordrende. Det vil måtte forventes betydelig kompetansetap i en overgangsperiode, og løsningen vurderes å medføre betydelige utfordringer med hensyn til rekruttering.

Evenes framstår som relativt robust med hensyn til støy, men også her er det behov for avbøtende tiltak om enn ikke i samme omfang som for de andre enbasealternativene. For Evenes spesielt, men også for regionen, vil en etablering av kampflyvirksomhet være et stort løft både sysselsettingsmessig og befolkningsmessig. Alternativet innebærer imidlertid nedleggelse eller drastisk reduksjon av aktivitet på både Bodø og Ørland hovedflystasjoner, noe som gir konsekvenser i begge regionene.

Et spesielt forhold for Evenes er ivaretagelse av samiske interesser. Evenes ligger i markasamisk område og er viktig for samisk kultur og identitet. Konsekvensene for den samiske befolkning, kultur og identitet er overordnet kartlagt. En etablering av kampflybase på Evenes vurderes å kunne få store negative konsekvenser for samisk kultur og samfunn i området. Det er imidlertid foreslått en rekke avbøtende tiltak som kan bidra til at konsekvensene blir mindre.

Det er hovedsakelig tre forhold som begrenser Evenes sin egnethet som enebase: mangel på presisjonsinnflyging, tilgang på luftrom over land og personellmessige aspekter.

Det heter i den samlede vurdering av alternativene i rapporten:

Hensikten med delutredningen som er presentert i denne rapporten har vært å vurdere Bodø, Ørland og Evenes, samt kombinasjoner av disse, som base for Forsvarets nye kampfly. Konkret har formålet vært å vurdere det enkelte alternativs egnethet som lokaliseringsløsning, klarlegge vesentlige konsekvenser knyttet til det enkelte alternativ samt kostnadsberegne alternativene.

Alle de alternative lokaliseringsløsningene har både sterke og svake sider. Naturlig nok vil tobaseløsninger generelt ha fortrinn i forhold til enbaseløsninger når det gjelder hensynet til styrkeproduksjon og operasjoner. Fordeling av den daglige styrkeproduksjon på to baser kan bidra til å redusere eventuelle ulemper knyttet til den enkelte base. For at dette skal ha vesentlig effekt må imidlertid de respektive basene oppveie hverandres svakheter, og dermed tilføre løsningen merverdi utover det at virksomheten fordeles på to steder. I forhold til operasjoner gir en lokalisering på to steder generelt bedre operasjonsbetingelser gjennom redusert reaksjonstid, økt dekningsgrad og lengre holdetid. Men selv i en tobaseløsning vil det være nødvendig å kunne deployere kampfly til baser nærmere det aktuelle operasjonsområdet. Uavhengig av lokalisering og antall baser, vil det derfor være behov for et spredningskonsept. En slik spredning vil også bidra til å redusere sårbarheten til kampflyene, spesielt i en enbaseløsning.

Både med hensyn til styrkeproduksjon og operasjoner fremstår en tobaseløsning med begge baser i nord som lite hensiktsmessig. En eventuell tobaseløsning bør derfor

baseres på Ørland og en av basene i nord. Vurderingen av alternativenes egnethet viser imidlertid at enbaseløsningene vil kunne fungere tilfredsstillende med gjeldende ambisjonsnivå og antall fly.

Alle lokaliseringsløsningene har ulike utfordringer med hensyn til allierte forpliktelser, personell- og kompetanse, støy og miljø samt distriktspolitiske konsekvenser. Den største enkeltutfordringen er relatert til støykonsekvenser. Løsninger som inkluderer Evenes vurderes i tillegg å ha utfordringer i forhold til ivaretagelse av samisk kultur og –bosetting i området. Disse konsekvensene ansees isolert sett å være av en slik karakter at de kan håndteres gjennom ulike tiltak. Summen av konsekvensene fører imidlertid til at enkelte løsninger vil medføre større utfordringer enn andre.

Den grunnleggende utfordringen med tobaseløsningene er at de er signifikant mer kostnadskrevende, både med hensyn til investeringer og drift, samtidig som en tobaseløsning ikke er operativt påkrevet.

F-35-anskaffelsen medfører, uavhengig av lokaliseringsløsning, betydelige investeringskostnader i forhold til EBA. Investeringskostnaden ved en videreføring av dagens kampflybaser i en tobaseløsning er beregnet til 9,9 mrd. kroner og representerer i så måte et av de dyreste alternativene. Til sammenligning er investeringskostnaden for Ørland som enebase beregnet til 5,7 mrd. kroner. Sammenlignet med de initielle investeringskostnadene kan årlige driftskostnadsforskjeller (inntil 140 mill. kroner) mellom en- og tobaseløsningene synes små. Forskjellen utgjør imidlertid mer enn den samlede årlige driftskostnaden for noen av Forsvarets strukturelementer. Valget av baseløsning vil dessuten innebære en langsiktig økonomisk forpliktelse som over tid kan utgjøre betydelige kostnader og redusert fleksibiliteten i Forsvarets driftsbudsjett.

I tråd med hovedprinsippene som er trukket opp for den videre utviklingen av forsvarssektorens struktur og organisering, vil en enbaseløsning bidra til en bedre langsiktig balanse mellom operativ struktur og støttevirksomhet, samt mer kostnadseffektive løsninger. En tobaseløsning vil fortsette å trekke ressurser på bekostning av annen virksomhet og i ytterste konsekvens gå ut over Forsvarets operative evne.

Med hensyn på langsiktig fleksibilitet vil tobaseløsninger generelt sett ha bedre forutsetninger for å kunne absorbere økt aktivitet eller lokalisering av andre strukturelementer. Når det gjelder enbaseløsninger har alle arealmessige forutsetninger til å kunne huse flere avdelinger. Støyutfordringer gjør at mulighet for å øke *kampflyaktivitet* utover gjeldende ambisjonsnivå vil være utfordrende for enbaseløsningene.

Avslutningsvis må det presiseres at de vurderingene som er redegjort for vil være sensitive for endringer i ambisjonsnivå og antall fly. I den grad det skal legges et endret operativt ambisjonsnivå og/eller endret antall fly til grunn vil det være nødvendig å oppdatere denne utredningens vurderinger før beslutning om lokaliseringsløsning skal fattes. Uavhengig av dette vil det som nevnt i rapportens innledning gjennomføres kompletterende vurderinger innenfor flere områder før en endelig anbefaling om lokalisering av nye kampfly kan fremmes. I tillegg vil det være hensiktsmessig å samtidig gjennomføre en helhetlig vurdering der de ulike lokaliseringsalternativene sees i sammenheng med Forsvarets øvrige basestruktur og virksomhet.

I utredningen om ”Sosiokulturelle konsekvenser samiske samfunn” er det også gjort vurdering av konsekvenser for reindrift. Det understrekes at dette ikke er en konsekvensutredning, og vurderingen er

gjort på et meget overordnet nivå. For å gjennomføre en konsekvensutredning må en gå mer i dybden for å utføre et grundigere arbeid.

Støy

Reindriften er en arealkrevende næring. I dag er det distrikt 22 Grovfjord som har beite på hele Skånlandshalvøya. I følge kart 1 ligger det en trekk og drivningslei bak flyplassen. Denne brukes i liten grad i dag fordi den ligger så nært flyplassen. Det er gjort lite forskning på hvordan dyr reagerer på ulike tiltak, men erfaring som distriktet har gjort etter etablering av flyplassen i 1974, viser at det har vært en forholdsvis stor unnvikelse av dyr rundt flyplassområdet. Noen dyr reagerer mindre på lyd enn andre og det hender i dag at dyr kommer inn på flyplassområde. Dette er stort sett voksne bukker som er de minst sky dyrene. I dag er det gode beiteforhold rundt vannene som ligger ved flyplassen og særlig er disse viktige på vinter og våren. En etablering av kampflybase vil med stor sannsynlighet fortrenge flere rein fra området, og fra et større område enn i dag. Dette vil føre til at de gode beiteområdene rundt vannene med stor sannsynlighet ikke vil bli utnyttet. Etableringen kan også føre til at man får en lydbarriere som gjør at hele beiteområde vest for flyplassen ikke blir brukt. Hvis området skal bli brukt må man eventuelt frakte dyrene med bil til området, og dette vil bidra til merarbeid og mer kostnader for reinbeitedistriktet.

Reinbeitedistriktet har i forbindelse med øvelser som er gjort i område opplevd at dyr blir jaget når jagerflyene kommer lavt over området. Dette har i noen tilfeller ført til at flokken blir spredt og noen dyr har blitt jaget inn i områder der man ikke har fått dyrene ut, og dyrene har omkommet. Distriktet får kompensasjon for tapte dyr, men både spredning av flokk samt forsøk på å få dyr ut av ugunstige områder, koster distriktet mye, både økonomisk og i merarbeid. I tillegg er det en belastning for reieneierne å se dyrene bli plaget på denne måten. Det er derfor av stor betydning for konsekvensene av etablering av kampflybase på Evenes, at forsvaret tar hensyn til reindriften når de flyr. En god dialog med reindriften er derfor viktig for å begrense omfanget av konsekvensene. Det er i denne utredningen kun sett på noen konsekvenser for distrikt 22. Etableringen kan også få konsekvenser for andre reinbeitedistrikt og hvis Forsvarsdepartementet går videre med Evenes alternativet bør det gjøres en egen konsekvensutredning for reindrift der man går dypere inn i konsekvensene for alle de berørte distrikt.

Tilflytting

I forbindelse med stor tilflytting kan reindriften bli berørt gjennom krav om nye boligarealer. Dette vil få konsekvenser både for bruken av områdene og på disponibelt areal for reindriften. I tillegg sliter reindriften i dag med at det foregår mye ulovlig snøscooterkjøring særlig på vinteren når det er mørkt som skremmer dyrene. En innflytting i kommunene kan føre til et større omfang av slik kjøring, men for å kunne si noe spesifikt om dette trenger man informasjon om hvem som kjører, hvor de kjører fra og hvorfor de kjører.

Siden vi antar at tilflyttingen vil være forholdsvis liten vil dette ha små konsekvenser for reindriften.

Pendling

Det som kan berøre reindriften i forbindelse med pendlingen, er større trafikk i området. Trafikkvolumet vil være avhengig av hvor mange som pendler fra Harstad, og andre områder rundt flyplassen. Det er forventet at de som flytter til området i stor grad vil flytte til Harstad og muligens Narvik. Dette vil føre til større daglig pendling enn det som er tilfellet i dag. Dette kan føre til mer støy og flere påkjørsler av rein. Hvor stort problem

dette vil være er vanskelig å si, da vi ikke vet hvor stort det daglige pendlebehovet vil bli. Ukependlerne forutsettes å i stor grad bruke rutefly. Så lenge dette ikke medfører flere avganger med rutefly, vil ikke dette ha innvirkning på reindriften. Omfang av problemstillingen rundt pendling og reindrift bør bli bedre utredet i en egen konsekvensutredning for reindrift.

Arbeidsplasser

Selve arbeidsplassene vil trolig ikke ha betydning for reindriften, men aktiviteten på området som disse arbeidsplassene bidrar til vil ha betydning for reindriften.

Reindriftingsagronomens vurdering:

Evenes flyplass er lokalisert i Grovfjord reinbeitedistrikt. I en vurdering av konsekvenser er det foruten dette distriktet også nabo-distriktene Tjeldøy og Kongsvikdalen som kan bli direkte eller indirekte berørt av aktivitet og utbygging som følge av en eventuell etablering av ny kampflybase her.

Reindriftingsagronomen har merket seg at de foreliggende utredningene er gjort på et overordnet nivå og framstår som meget generelle. I forhold til konsekvenser for reindriften, er disse vurdert ut fra følgende momenter:

- Støy – kampflybasen vil medføre store negative konsekvenser
- Tilflytting, her etablering av nye boligarealer: Basen vil medføre lite/ingen konsekvenser
- Pendling, her følger av større trafikk i omlandet til Evenes: Basen vil medføre lite til middels negative konsekvenser
- Arbeidsplasser: Basen vil gi lite/ingen konsekvenser

Reindriftingsagronomen savner her en vurdering av konsekvenser av utbygginger direkte i tilknytning til flyplassen. Det skjedde i perioden 1980 – 1993 en betydelig utbygging ved og rundt Evenes flyplass, og ved en etablering av base for nye kampfly er det skissert ytterligere utbygginger med utvidelser av banen, fornying og utvidelse av bygningsmasse. Det tidligere utbygging som har vært gjennomført ved Evenes innebar betydelige inngrep i reinbeitedistriktet, med tap av beiteområder og innsnevring/sperring av trekk og flytleier. En ytterligere utbygging selve flyplassen, sammen med støybelastning og ringvirkninger med annen utbygging og trafikkøkning vil være svært bekymringsfullt.

Reindriftingsagronomen har merket seg at selv om disse utredningene ikke konkluderer mht anbefalinger for valg av løsninger, synes det som om en tobaseløsning med Bodø og Ørland som alt i alt kommer "best" ut i forhold til de kriterier som er satt opp. Dette avhenger imidlertid av hvordan de ulike kriteriene vektlegges og prioriteres.

Det må for det videre arbeidet med valg av alternativ forutsettes at gjennomføres fullstendige konsekvensutredninger før alternativ er valgt.

Det fremkommer at det er gjennomført konsultasjoner mellom FD og Sametinget i denne saken. Det er her på sin plass å minne om at etter konsultasjonsavtalen skal også reindriften som blir berørt konsulteres.

Reindriftingsagronomen forutsetter at konsultasjonsplikten blir ivaretatt og at reindriften blir tatt med på konsultasjoner før det tas stilling til videreføring av denne prosessen.

Forslag til vedtak:

Områdestyret er forelagt utredninger om valg av ny kampflybase, og konstaterer at dette dreier seg om utredninger og vurderinger som er gjort på et meget overordnet nivå. Styret har her merket seg at forhold knyttet til reindriftsinteressene er vurdert og vektlagt i forhold til en eventuell etablering på Evenes og hvor det framkommer at basen vil innebære støyproblemer som vil gi store negative konsekvenser. Det må imidlertid forutsettes at det gjennomføres langt grundigere og sakkyndige utredninger i den videre oppfølging av denne prosessen.

Områdestyret vil her påpeke at Forsvarets tidligere utbygginger har medført store inngrep i Grovfjord reinbeitedistrikt, og ser med bekymring på et utfall hvor Evenes blir valgt som base, det være seg som enebase eller i kombinasjon med andre.

Områdestyret minner også om Forsvarsdepartementets plikt til å konsultere reindriften i denne saken, jfr konsultasjonsavtalen mellom Staten og Sametinget.

Reindriftsagronomens forslag ble enstemmig vedtatt